

تاریخ ماسوله

نورا قویروح

مقدمه

ماسوله را نمی‌توان نوشت، ماسوله را نمی‌توان نقاشی کرد، ماسوله را باید آمد و از نزدیک دید. شناخت هنر مردم و ملت از راه شناخت فرهنگ آن میسر است و بی‌شک فرهنگی فعال و پویا ملت را زنده و جاودان نگه می‌دارد. اگر در گذر زمان سرزمینی دستخوش تغییر و تحول شود، هویت ملی آن نیز تغییر می‌کند و گاه به‌دست فراموشی سپرده می‌شود، ماسوله شهرک تاریخی از این قاعده مستثنی نیست.

این شهرک کوهستانی و توریستی گفته‌های بسیار دارد که باید شنید. ماسوله به چشم دیگران تنها یک شهرک پلکانی زیباست که در تابستان گردشگاه عمومی است و در فصول پاییز و زمستان تنها سالخوردگان را می‌توان در آن دید. ماسوله به تدریج از جمعیت خالی می‌شود و اگر باز مورد بی‌مهری و بی‌توجهی قرار بگیرد شاید تا چند دهه دیگر خالی از جمعیت بشود و آنچه از آن باقی می‌ماند خانه‌های خالی ایستاده بر پهنه سبز کوههاست، تنها با تشویق و ترغیب جوانان برای بازگشت به ماسوله و ارائه خدمات و اشتغال به کار آنان می‌توان از این فاجعه جلوگیری کرد، تا ماسوله را با مردمش، فرهنگش و اصالتش همیشه زنده و پایدار ببینیم.

ماسوله نه تنها یک شهرک کوهستانی بلکه قاره‌ای تازه کشف شده در میان انبوه درختان سر به فلک کشیده و عالمی معنوی از طبیعت زیبا، با عظمت و اسرارآمیز است. سرزمینی کهن است ولی تازگی دارد. نفس ماسوله سرد است و قلبش گرم، ماسوله از نظر نماد حس اشتراک، همدلی، اتحاد و وحدت در تمامی دنیا مختص است. وحدت مردمان این شهر ستودنی و غرورآمیز است.

پیدایش ماسوله

درباره پیدایش این شهرک زیبا و کم نظیر ایران نظریات گوناگون بیان شده است از جمله میر ظهیرالدین در کتاب *گیلان و دهستان چهار بار* از ماسوله یاد می‌کند که همین ماسوله امروزی است. گروهی می‌گویند که در قرن سوم هجری وقتی که سید جلال‌الدین اشرف در طارم شکست خورد عوین محمدعلی که همراه او بود زخمی برداشت و به ماسوله آمد و به چوپانی برخورد و پیش از مرگ خود به او گفت که جسد او را در همانجایی که دیده است به خاک بسپارد. رفته رفته چوپانها در حوالی قبر او خانه‌های خود را بنا کردند و آبادی ماسوله به وجود آمد.

در قدمت ماسوله اختلاف نظر زیاد است. برخی قدمت آن را ۱۳۰۰ سال و جماعتی به ۲۵۰۰ سال پیش نسبت می‌دهند. تمامی شهرک ماسوله به خاطر داشتن معماری زیبا و دلچسب از طرف وزارت فرهنگ و آموزش عالی دفتر آثار تاریخی طی شماره ۱۰۹۰ در سال ۱۳۵۴ جزء آثار تاریخی به ثبت رسیده است.

جغرافیای ماسوله

ماسوله در منتهی‌الیه استان گیلان در ۶۳ کیلومتری رشت و در ۳۵ کیلومتری جنوب‌غربی شهرستان فومن واقع شده است و از مشرق به فومن و شفت و از مغرب به خلخال و آذربایجان شرقی و از جنوب به طارم و استان زنجان و پشت کوه خمسه محدود می‌گردد. طول ماسوله از شرق به غرب سی کیلومتر و عرض آن از شمال به جنوب دوازده کیلومتر است.

ماسوله از چهار قسمت «محلۀ خانه‌بر»، «محلۀ مسجدر»، «اسد محلۀ»، «کش سرعلیا» و شش محلۀ فرعی دیگر با ۱۶۰۰۰۰ مترمربع وسعت ساخته شده است و کوچک‌ترین شهر استان محسوب می‌شود. کوهها و دشتهای اطراف ماسوله آبهای معدنی گازدار و معادن مختلف به‌خصوص آهن و سرب و سلیس دارد. چشمه آب معدنی میرحمزه از لابه‌لای ماسوله رودخان می‌جوشد. ابرهای خیال‌انگیزی که خواسته یا ناخواسته از جانب دریای خزر باردار می‌شوند ماسوله را به دلیل سربلندی‌اش و طربناکی‌اش بهترین مکان برای زایش و بارش می‌دانند. در اطراف ماسوله علاوه بر جنگلهای انبوه، چمن‌زارهای بسیار زیبا و دلگشا نیز مشاهده می‌شود که دارای انواع گلها و گیاهان خوشبو و وحشی هستند و بیشتر گیاهان آن نیز خاصیت دارویی دارند. در کوههای اطراف ماسوله خرس قهوه‌ای، گرگ، گوزن، بز کوهی، آهو، گراز و انواع حیوانات وحشی و نیز انواع پرندگان، هوبره، کبک و ... به حد وفور یافت می‌شود. آب خنک چشمه‌ساران و هوای سالم آن سبب شادمانی و نشاط روح انسان می‌شود. در اطراف ماسوله کهنه بتازگی کوهنوردان گیلانی غاری از دوران ما قبل تاریخ کشف کرده‌اند که از غارهای دیدنی ایران است.

نگاهی به تاریخ ماسوله

ماسوله زیباترین شهر فومن در قلب کوههای تالش طبق مدارک مستند ۱۳۰۰ بهار را پشت سر گذاشته است و طبق روایتها سه هزار سال عمر دارد. ماسوله فعلی در چهار کیلومتری ماسوله کهنه که خرابه‌هایی از آن هنوز باقی است قرار گرفته، مردم ماسوله کهنه یا (بیشه فعلی) در ۱۳۰۰ سال قبل بر اثر بیماری طاعون شهر خود را ترک کردند و به ماسوله فعلی نقل مکان نمودند. خورتاب، خانی و ماسلار از نامهای قدیمی ماسوله‌اند.

آداب و رسوم در ماسوله

مردم ماسوله پیرو دستور و احکام عالیۀ اسلام و معتقد به ولایت شاه مردان علی (ع) هستند. در متون گذشته ماسوله را به علت داشتن مردمانی با معتقدات قوی و محکم مذهبی «دارالمؤمنین» لقب داده‌اند و به علت طلاهای زیادی که در ماسوله نگهداری می‌شد «قلعۀ» می‌نامیدند.

مردم‌شناسی در ماسوله

روابط افراد در ماسوله بر پایه احترام کوچک‌ترها به بزرگ‌ترها و محبت بزرگ‌ترها به کوچک‌ترها استوار است. در سه روز اول عید نوروز مغازه‌ها بسته می‌شود و مردم به دید و بازدید و جشن و سرور می‌پردازند و با شیرینی مخصوص محلی که بسیار خوشمزه است و «اگردک» نام دارد از مهمانان پذیرایی می‌کنند.

مراسم عروسی در ماسوله بسیار جالب و دیدنی است. در اذان ظهر خطبه عقد جاری می‌گردد. در تمام مدت عروسی پدر یا برادر عروس دست او را در دست می‌گیرد و از طرف دیگر دست داماد را هم پدر یا برادر داماد می‌گیرد. هنگام اذان صبح عده‌ای از جوانان در حالی که چاووشی می‌خوانند عروس را طی تشریفات خاص به خانه داماد می‌برند. کشتیهای محلی و لافن بازی (طناب بازی) و نیز ورزا جنگ «نبرد گاوهای نر» در قدیم در ماسوله و اطراف آن بر پا می‌شد.

زنان ماسوله همانند پلنگ فرز و چابک هستند. آنها علاوه بر انجام وظایف مادری و پخت و پز و گرداندن امور خانه در ریسندگی و بافندگی و کارهای دستی (صنایع دستی) و حمل بار و ساختن خانه یاور مردان خود هستند. مردم ماسوله همانند همه تالشیان زندگی ساده و بی‌آلایشی دارند. مردم اطراف ماسوله همراه رمه‌های گوسفند هر سال از نیمه دوم بهار از قشلاق به بیلاق و در اواخر تابستان از بیلاق به قشلاق کوچ می‌کنند. آنها علاوه بر دامداری به زنبورداری و نوغانداری و چوب‌بری و تهیه پارو برای برف‌روبی و زغال‌پزی نیز اشتغال دارند. زبان و گویش اصلی مردم ماسوله تالشی است که البته در بعضی اصطلاحات آنها تغییرات جزئی راه یافته است. اهالی ماسوله بدون استثناء مسلمان و شیعه مذهب هستند.

معماری ماسوله

معماری ساده و کم‌نظیر ماسوله چیزی نیست که بتوان به سرعت از آن گذشت یا بی تفاوت به آن نگریست. خانه‌ها چون نگینی در دل کوه به صورت پلکانی بنا شده و بیشتر دو طبقه (اشکوبه) و به ندرت یک یا سه طبقه است و طوری قرار گرفته که سقف یک خانه حیاط خانه دیگر است.

هر خانه ماسوله به تنهایی اثری باستانی است. ویژگیهای معروف این شهر، به کار بردن چوب در ساختمان و نصب در و پنجره‌های منبت‌کاری شده با طرحهای مختلف و استفاده از کاهگل و گیاهی به نام «خرف» است که از رسیدن گل به تخته و پوسیدگی آن مانع می‌شود. برای زیبایی نما نیز از گل زرد رنگی برای رنگ‌آمیزی استفاده می‌نمایند.

آثار و بناهای تاریخی ماسوله

شهرک ماسوله به خاطر داشتن معماری زیبا و قدیمی و پنجره‌های چوبی منبت‌کاری با طرحهای گوناگون و پوشش خاص سقفها، معماری کم‌نظیری دارد که به حق یکی از موارث فرهنگی این سرزمین است. از بناهای تاریخی ماسوله به شرح ذیل می‌توان نام برد:

- ۱- بقعه امامزاده هاشم (ع) در قسمت غربی ماسوله در زیر کوه سنگی قلعه بن؛
- ۲- بقعه امامزاده زین‌العابدین (ع) در شرق ماسوله در کنار رودخانه؛
- ۳- بقعه امامزاده عین‌الدین (ع) در شرق ماسوله در قسمت کوهستانی؛
- ۴- بقعه امامزاده ابراهیم در شمال ماسوله؛
- ۵- مشعل برنجی (قندیل) با نقشهای ظریف و زیبا که وقف بقعه شده است؛
- ۶- دو کاروانسرای قدیمی؛
- ۷- درخت کهنسال در پارک ماسوله که در دفتر آثار باستانی ثبت شده است.

ماسوله هجده چشمه و پنج آب انبار خصوصی و خانگی دارد. قبل از اینکه آب شهرک ماسوله را با لوله‌کشی تأمین کنند مردم ماسوله آب موردنیاز خود را از چشمه‌های موجود در ماسوله تأمین می‌کردند.

کشاورزی ماسوله

همه کسانی که ماسوله را دیده‌اند متفق‌القول‌اند که جز پاره‌ای باغچه‌های کوچک سبزی‌کاری، ماسوله هیچ نوع کشاورزی ندارد.

مگنونف (۱۸۶۰-۱۸۵۸م) نوشته که روستاییان ماسوله به ابریشم‌کشی، زنبورداری و تهیه کره و پنیر مشغول‌اند. فریزر در کتاب یک سفر زمستانی یادآور می‌شود که در ماسوله کشاورزی وجود ندارد، اما رایینو (۱۹۱۲-۱۹۰۶م)، متذکر می‌شود که ماسوله نوعی گلابی وحشی به نام آربا (Arba) دارد که بسیار خوشمزه است که این روزها به چشم نمی‌خورد. درختان گردو که «ریزدار» نامیده می‌شوند و فندق بهتر از هر جای دشت در کوهستان به عمل می‌آید و شاهد صادق آن مناطق مرتفع کوهستان اشکور در شرق گیلان است. گل گاوزبان، به‌طور خودرو در کوهستان می‌روید که به مقدار فراوان چیده می‌شود و به مصرف فروش عطاران رشت و زنجان می‌رسد.

شعر و موسیقی در ماسوله

آلات موسیقی در ماسوله نی هفت‌بند، دایره، نی لیک است و در سالهای اخیر از سازهای فرنگی چون ویلن، آکاردئون و سنتور نیز بهره می‌جویند. لدویه و محمودیه یکی از داستانهای قدیمی است که در سراسر کوههای تالش مشهور است و این تصنیف تالشی مایه رزمی داشته و با نی هفت‌بند که به تالشی آن را «الله» می‌گویند نواخته می‌شود.

معادن ماسوله

کشف معادن در ماسوله سابقه‌ای بس دراز و طولانی دارد؛ زیرا قبل از اینکه آهن مدرن را روسها به بازار عرضه کنند، مردم ماسوله با وسایل ابتدایی و سنتی به استخراج و بهره‌برداری از آهن در کوههای مجاور ماسوله اشتغال داشتند و به‌طوری که آثار کوره‌های دستی ذوب آهن هنوز در منطقه کوره روبار (منطقه ییلاقی) ماسوله و کهنه ماسوله گواه بر این مدعاست و اسامی آنها بدین قرار است:

۱- معدن کوارتزیت منطقه خلیل دشت؛

۲- سنگ نمای آهکی (چینی کریستالین) و کوارتزیت منطقه مسکا؛

- ۳- گرانیت (گابرو- دیوریت) منطقه زودل؛
- ۴- سنگ آهک منطقه دول چال؛
- ۵- سنگ لاشه منطقه کاشی سرا؛
- ۶- سنگ نما (شبه گرانیت) منطقه خارن؛
- ۷- سنگ آهن ناحیه گورن؛
- ۸- فلدسپات سند یک ناحیه و یوز کیلد؛
- ۹- ماسه سنگ سیلیس ناحیه لاسه سر ماسوله؛
- ۱۰- معدن میکا و فلدسپات در جنوب شرقی ماسوله؛
- ۱۱- معدن روی و سرب دوخانی در جنوب غربی ماسوله؛
- ۱۲- معدن گرانیت در کوههای تووشوم؛
- ۱۳- رنگ معدنی در منطقه زودل ماسوله؛

اقتصاد ماسوله

در گذشته ماسوله بندری تجاری بین گیلان و آذربایجان بود و مبادلات تجاری بین شهرهای زنجان، خلخال، تبریز و گیلان با ماسوله انجام می‌گرفت، اکثر اهالی ماسوله خرده مالک بودند. راههای تجاری بین ماسوله و شهرهای اطراف مالرو بود که بعد از احداث راه شوسه و ارتباط گیلان با قزوین و آمدن ماشین به منطقه، اقتصاد آن افت کرد و مهاجرت به شهرها آغاز شد که سیر نزولی جمعیت را به دنبال داشت.

اقتصاد ماسوله در گذشته بر پایه صنعت و دامداری بود اما به لحاظ ارتباط با شهرهای اطراف، بیشتر مردم از اقتصاد شهری برخوردار بودند و تمامی مایحتاج خود را از ماسوله تهیه می‌کردند. وجود کاروانسراهای متعدد ماسوله و راههای دور و نزدیک حاکی از داد و ستد و بازار و مبادلات کالا مابین مردم ماسوله با شهرهای اطراف بود. وجود معادن آهن و استخراج آن، وجود کوره‌های آهنگری، همچنین وجود جنگل و تهیه ذغال برای سوخت کوره‌ها مشاغل مهم از جمله آهنگری، چاقوسازی را به دنبال داشت. چموش دوزی در کنار دباغخانه سستی به وجود

آمد. زنان نیز در کنار مردان با بافتن و فروش جوراب، دستکش و عروسک، بخشی از مخارج را به عهده می گرفتند. امروزه به خاطر مهاجرت جوانان به شهرها، تنها چند مغازه در ماسوله باز است که پیرمردان آنها را اداره می کنند و تمامی حرف و مشاغل سنتی رو به فراموشی است. زنها تنها بافتن جوراب و عروسک را با خود از گذشته دارند. پس از اصلاحات ارضی مهاجرت به سرعت از این شهر آغاز شد و در مدتی کمتر از دو دهه و نیم اکثر مردم از این محل کوچ کردند و به شهرهای دیگر رفتند و به جرئت می توان گفت مردم مهاجر ماسوله در اغلب شهرهای بزرگ ایران مقیم هستند، و علت اصلی مهاجرت، نبودن کار و کسب در این محل است و کسانی که هنوز در ماسوله ساکن اند عده ای به کار تجارت در ماسوله و اطراف و عده ای به شغل های دولتی و برخی نیز به ساخت صنایع دستی اشتغال دارند.

مشاغل در ماسوله

در گذشته بیش از سیصد مغازه چاقوسازی و آهنگری، پانصد دکان چموش دوزی، ده تا پانزده دکان نجاری، قصابی و نانوايي و ده تا بیست دکان خیاطی و بزازی و بیش از صد قهوه خانه و صد مغازه نعلبندی و بیش از سه هزار چاروادار در ماسوله وجود داشت. بیش از هجده کاروانسرا داشت که ده کاروانسرا تنها در ماسوله بود و به نام صاحبان خود نامیده می شدند. در حال حاضر فقط کاروانسرای باقر، سالم است. ماسوله دو آسیاب آبی و یک دباغخانه داشت که در حال حاضر هیچ اثری از آنها نیست.

از جمله شغل های موروثی در ماسوله، چارواداری، صنایع فلزی (آهنگری، چاقوسازی، نعلبندی و طلاسازی)، صنایع چوبی (نجاری، مشبک)، صنایع چرمی (چموش دوزی، تولیدات دستباف پشمی، قصابی، متولی، شکسته بندی، مامائی) است.

صنایع دستی ماسوله

الف: صنایع چرمی

چموش نوعی پای‌افزار چرمین ساده بود که اینک کاربرد خود را از دست داده است و قدمتی سیصد ساله دارد. هنوز در شهر رشت تعدادی از ماسوله‌ای‌ها در کار خرید و فروش پوست گاو هستند. در گذشته که چموش پاپوشی همگانی بود و مردمان شهر و روستا از آن استفاده می‌کردند، دوخت و ساخت آن در سراسر گیلان به‌ویژه قاسم‌آباد رشت و ماسوله رواج بسیار داشت، اکثر چموش‌دوزان رشت که دکانهای متعددی را در راسته بازار منتهی به مسجد کاسه‌فروشان رشت اشغال کرده بودند، ماسوله‌ای بودند و این نشان‌دهنده تبحر آنهاست. در دوختن چرم از استادکاران بنام و باسابقه چموش‌دوز از مرحوم میرزا فرینا (آلوده) و مرحوم فرخ حنیفه می‌توان یاد کرد.

چموش با چرم‌سازی رابطه‌ای مستقیم و تنگاتنگ داشت و در دباغخانه ماسوله پوست را رنگ می‌زدند و به چموش‌دوز می‌دادند. تا قبل از سال ۱۳۴۰ چموش‌دوزی رفته رفته با به‌کار گرفته‌شدن انواع پاپوش آماده، اعم از چرمی و لاستیکی، رونق خود را از دست داد و چموش‌دوزان حرفه خود را به مرور ترک کردند. با کم شدن تقاضای چرم مخصوص چموش‌دوزی، دباغخانه‌ها نیز کم‌کم محدود و تعطیل شد و آسیاب پوست انار ماسوله نیز از نفس افتاد و برای همیشه از حرکت باز ایستاد.

در گذشته بیش از صد مغازه چموش‌دوزی و بیست استادکار چموش‌دوز وجود داشت ولی امروزه چموش‌دوزان را دیگر نمی‌توان در ماسوله دید تنها دو مغازه چموش‌دوزی در حال فعالیت هستند و آنها نیز حرفه خود را بیشتر به دوختن چموشهای زبیتی اختصاص داده‌اند تا بتوانند به این طریق با کسب درآمد هرچند اندک، این حرفه را نیز از نابودی حتمی نجات دهند. صنایع چرمی ماسوله عبارت‌اند از: چموش - چاروق - گیوه - کمر بند.

ب: صنایع چوبی

نجاری از حرفه‌هایی بود که استادکاران آن از تبریز به ماسوله آمده و ساکن شده بودند که پنجره‌های مشبک و زیبایی از هنر آنها در ماسوله به‌جای مانده است. هنر مشبک‌کاری که از

هنرهای قدیمی سنتی در ماسوله است در چند دهه اخیر رو به فراموشی رفته و در حال حاضر تنها یک کارگاه تولید این رشته در ماسوله وجود دارد. انواع درهای مشجر و پنجره و میز و صندلی از تولیدات چوبی ماسوله هستند.

ج: صنایع فلزی

صنایع فلزی ماسوله سابقه تاریخی زیادی دارد و چون منابع اولیه این صنایع در قلب کوههای سر به فلک کشیده ماسوله به وفور وجود داشته، مخصوصاً در منطقه گورن، استخراج آهن از قبل هم در آن صورت می گرفت به طوری که مقداری به مناطق دیگر صادر می شد و مقداری نیز در ماسوله به مصرف می رسید و استادکاران و صنعتگران ابزار کار اولیه آهنگری و تولید لوازم مصرفی بومیان منطقه و ادوات کشاورزی و جنگل و وسایل زندگی مردم شهر و روستا را می ساختند و در کنار کار آهنگری، کار مسگری نیز قابل توجه بوده است و صنعتگران برای ذوب فلزات از کوره های سنتی و دم های دستی و هیزم جنگل استفاده می کردند و با زحمت و مهارت نیاز جامعه پیرامون را مهیا می ساختند. چاقوسازی در ماسوله تاریخی کهن دارد و سابقاً از زنجان برای خرید چاقو و دیگر صنایع فلزی به ماسوله می آمدند. از استادکاران قدیمی صنایع فلزی، حاج مختار مهدیزاده را می توان نام برد.

صنایع فلزی ماسوله عبارت اند از: داس، چکش، انبر، تیشه، نعل، میخ، قله، زنجیر، بیل، کلنگ، بیلچه، قاشق، قفل و کلید، چاقو، کارد، ساطور، قیچی، شمشیر، چفت، ماهیتابه، طشت، رکاب و دهنه اسب، وسایل مسی همچون قابلمه، سینی و منقل. از صنایع دیگر فلزی باید از اسلحه سازی در ماسوله نام برد؛ به طوری که در زمان فتحعلی شاه گلوله توپ در ماسوله ساخته می شد و ساختن تفنگ نیز در ماسوله رواج داشت مخصوصاً تفنگهای سر پر بسیار زیبا با نقوش و نوشته های برجسته بر بدنه تفنگ و شمشیرهای بسیار با کنده کاری و نقوش برجسته و با استحکام زیاد که مصرف نظامی زیادی داشته است؛ همچنین خنجرهای زیبایی که دسته های چرمی یا چوبی با نقوش برجسته و کنده کاری و جلد چرمی زیبا و نقاشی شده داشت که هنوز هم این وسایل در ماسوله ساخته می شود ولی از حجم آن کاسته شده است.

صنایع سنتی

الف: فنون بافندگی

در ماسوله در جلوی هر در یا پنجره‌ای زنانه با میل بافندگی سرگرم بافتن هستند. بافندگی سرگرمی اوقات فراغت زنان ماسوله است که در میان توریست‌ها مشتریان فراوانی دارد. پشم پاییزه را از دامداران برای تهیه لباس خریداری می‌کنند چون آب را به خود نمی‌گیرد. بعد از شستن پشم و تمیز کردن آن با شانه‌های مخصوص پشم، آن را آماده می‌کنند تا با دستگاه نخ‌ریسی که به اصطلاح محلی «چرع» می‌نامند پشم به نخ تبدیل شود. پشم را در اطراف ماسوله می‌ریسند و با رنگهای طبیعی که بیشتر کبود یا مشکی است رنگ می‌کنند و پیراهن، جوراب، جلیقه، روفرشی، دستکش، شال گردن، شال کمر و کلاه از آن می‌بافند.

از پشم برای تهیه چوخا یا چوقا، نوعی پوشش برای زمستان، نیز استفاده می‌شود. با الیاف کاموایی الوان، عروسک، گیوه و جوراب می‌بافند که بخش زیادی از این تولیدات بافتنی را در ایام عید و فصل تابستان افراد بومی منطقه به معرض فروش می‌گذارند.

ب: نمدمالی

قبلاً در ماسوله نمدمالی وجود داشت و از خلخال برای نمدمالی به ماسوله می‌آمدند. در حال حاضر، منسوخ شده و تولیدکننده‌ای در ماسوله باقی نمانده است. بیش از پنجاه درصد از زنان و سی درصد از مردان در ماسوله به تولیدات صنایع دستی مشغول‌اند.

ماسوله را با همه اسرار نهفته در قلب جنگل کوهستانی و قدمت باستانی آن باید از نزدیک مشاهده و بررسی نمود. غرش آبشار، صعود به ارتفاعات، آوای دلنشین پرندگان و نمای سنتی معماری به هم پیوسته در حاشیه کوه و تردد مسیر خانوار در فضای پشت بامها که جملگی مهرورزی و همدلی این قوم متحد را به نمایش می‌گذارد.

نامید نباید بود، در فضای حیاط خانه‌ها که در عین حال هم پشت‌بام خانه‌های دیگر و هم کوچه‌های ماسوله است می‌توانیم جشنواره‌های فرهنگی هنری ملی و جهانی برپا کنیم و جوهر روح و روان و اتحاد ملل را به مردم جهان نشان دهیم و آنها را در شادبایمان شریک سازیم،

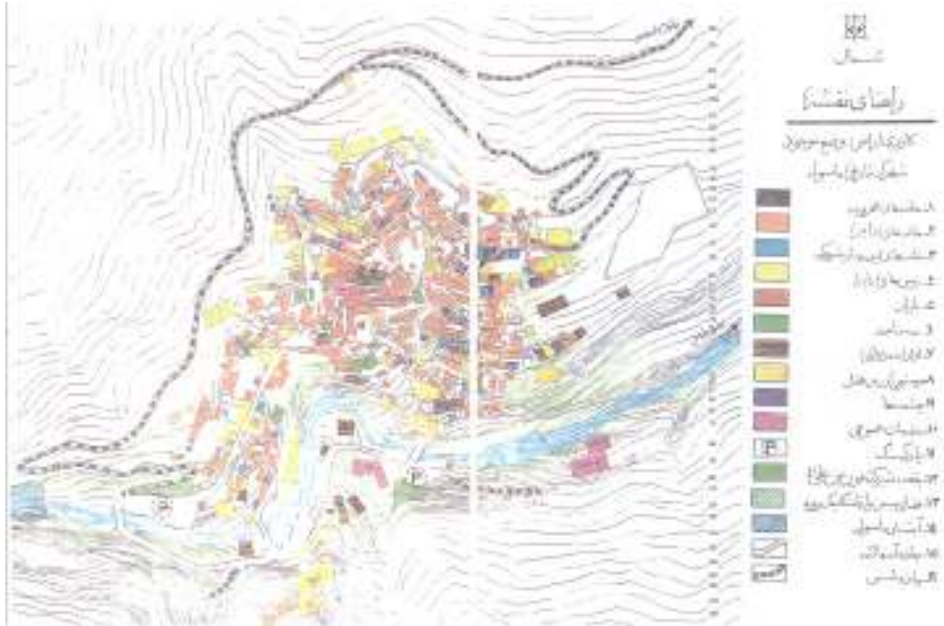
مردم ماسوله می‌توانند تکامل بخش سنتهای زیبای ایرانیان در دنیا و در دستیابی به تفاهمی جهانی بین فرهنگها و گفتگوی تمدنها، ابتکاری بزرگ برای ایران سرافراز باشند.

تالشیان مردمی باهوش و زیرک‌اند و با انواع لباس‌های زیبایشان و آداب و سنتهای ویژه‌ای که دارند و با معماری منحصر به فرد و چشم‌نواز خود می‌توانند رابطه‌ای ناگسستنی بین گردشگران جهان برقرار کنند و وحدت بشری را در واقعیت به نمایش بگذارند. شاید آن روز ماسوله پلی شود بین ملتها و روزنه‌ای برای آنکه آفتاب عشق به انسانها و تمدن بشری بار دیگر تابش خود را از این نقطه از سر بگیرد.

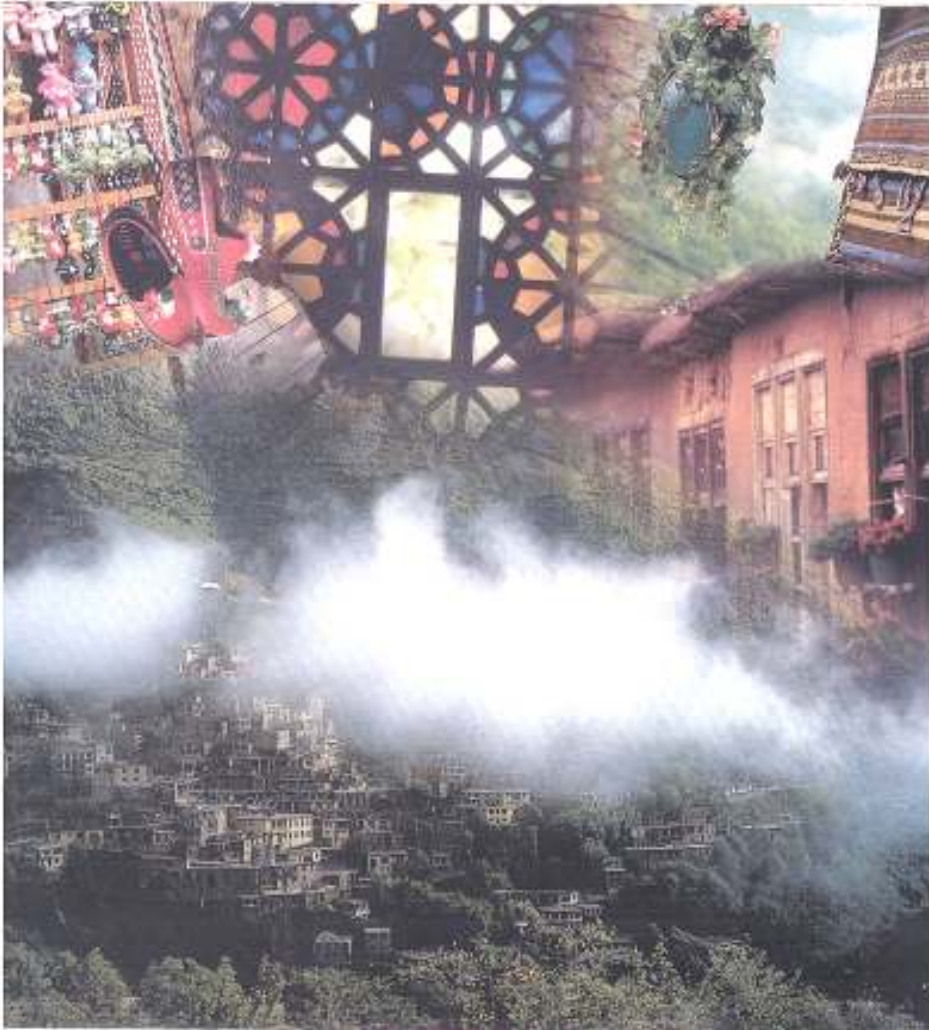
در پایان جای آن دارد که از استادان محترم سرکار خانم سارا خدیوی و جناب آقای مسعود اخوان ماسوله و همکاران محترم مدیریت صنایع دستی استان گیلان (واحد رایانه) که در این مجموعه ما را یاری داده‌اند تشکر و قدردانی نماییم.

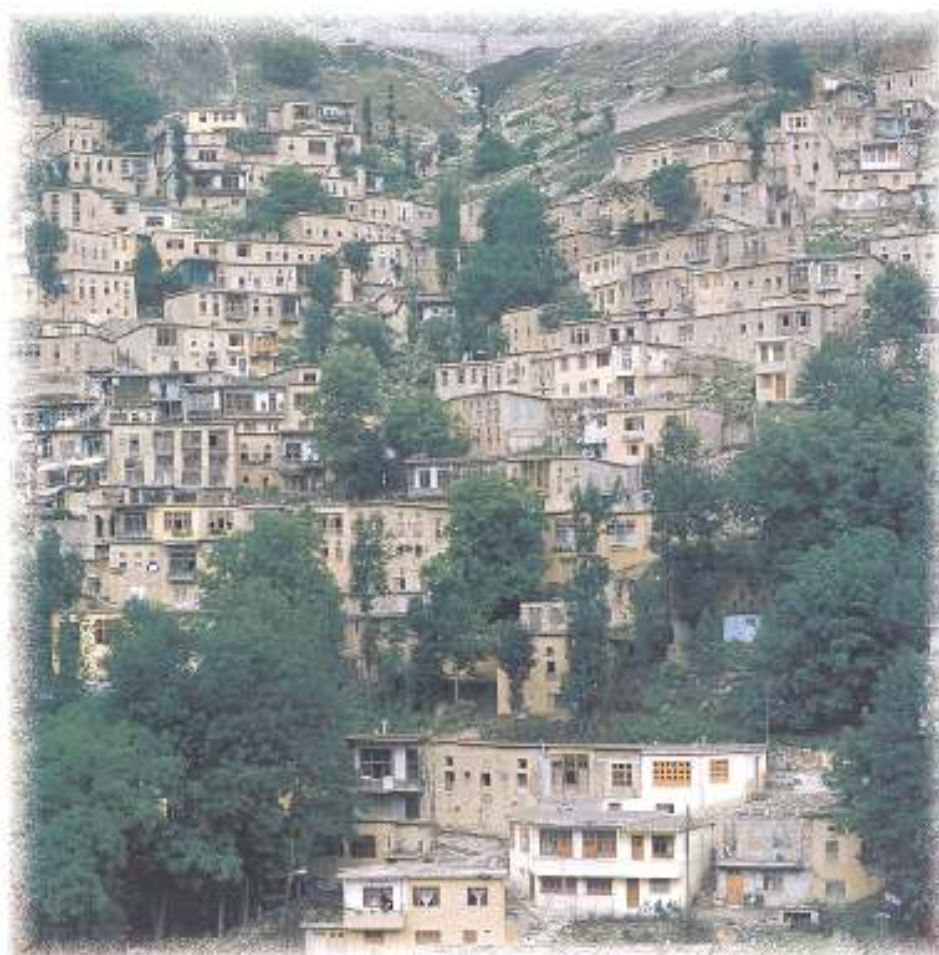
منابع

- اخوان ماسوله، مسعود و محمد جواد سهیل نقشی، ماسوله سرزمین ستارگان روشن.
- اصلاح عربانی، ابراهیم، کتاب گیلان.
- خودزکو، سرزمین گیلان.
- دوخته‌چی، مجید، نگاهی به ماسوله روستا.
- رایینو، از آستارا تا استرآباد.
- رایینو، ولایات دارالمرز گیلان.
- طاهری، علی، راهنمای گیلان.
- کسراثیان، نصر...، ماسوله.
- محمودی ازناوه، سعید، ماسوله.
- نعمتی، فریبا، سیمای ماسوله.

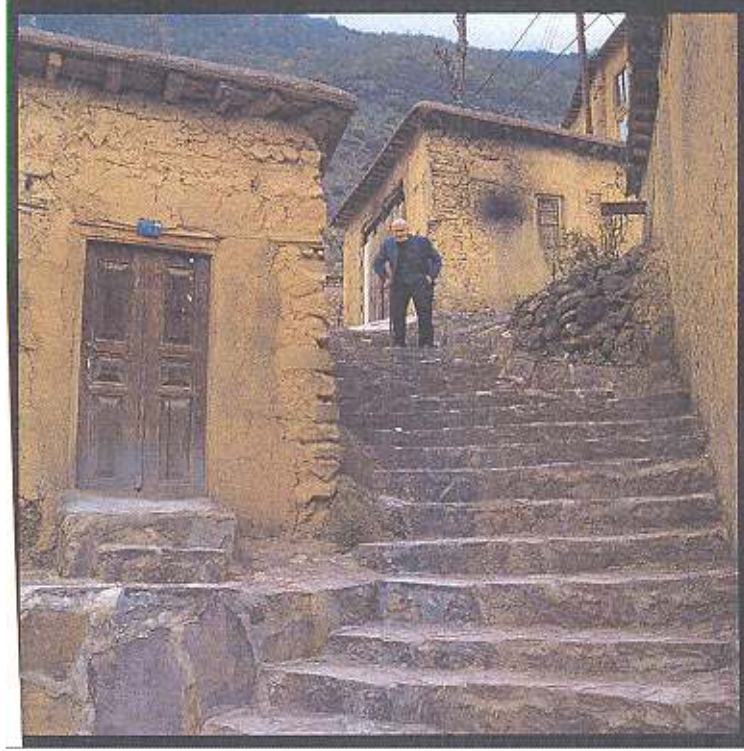

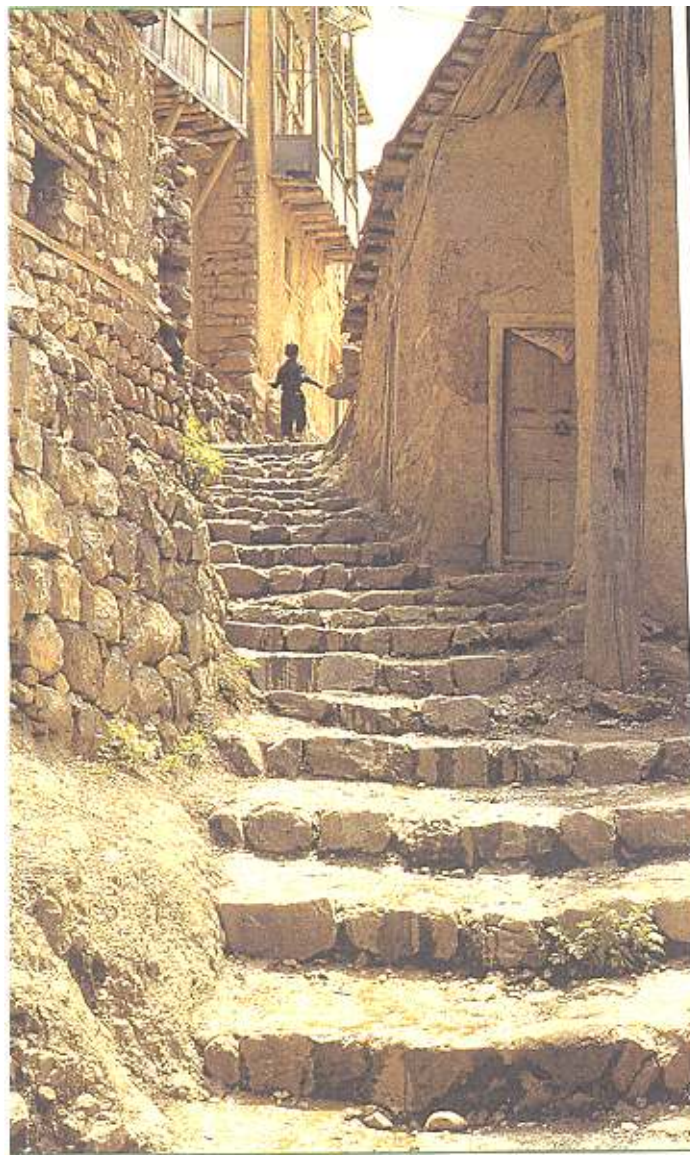

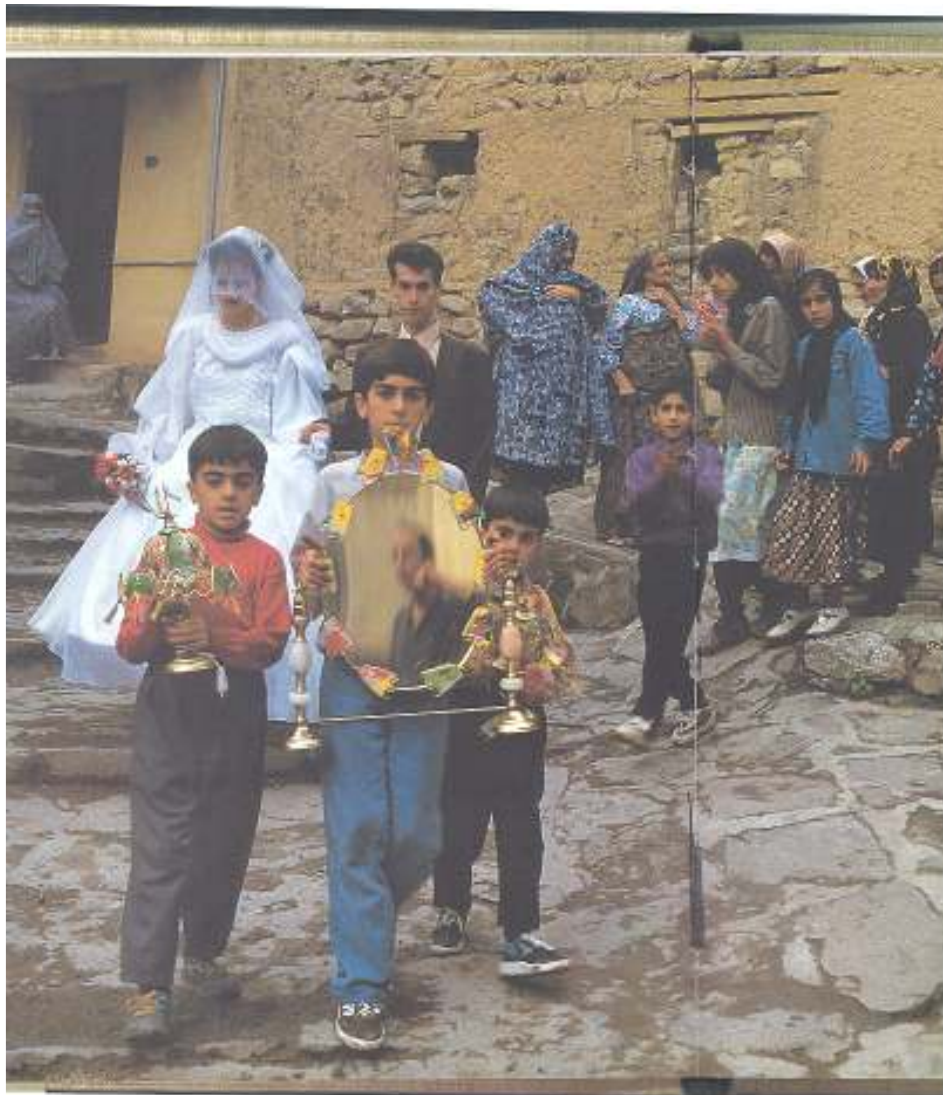

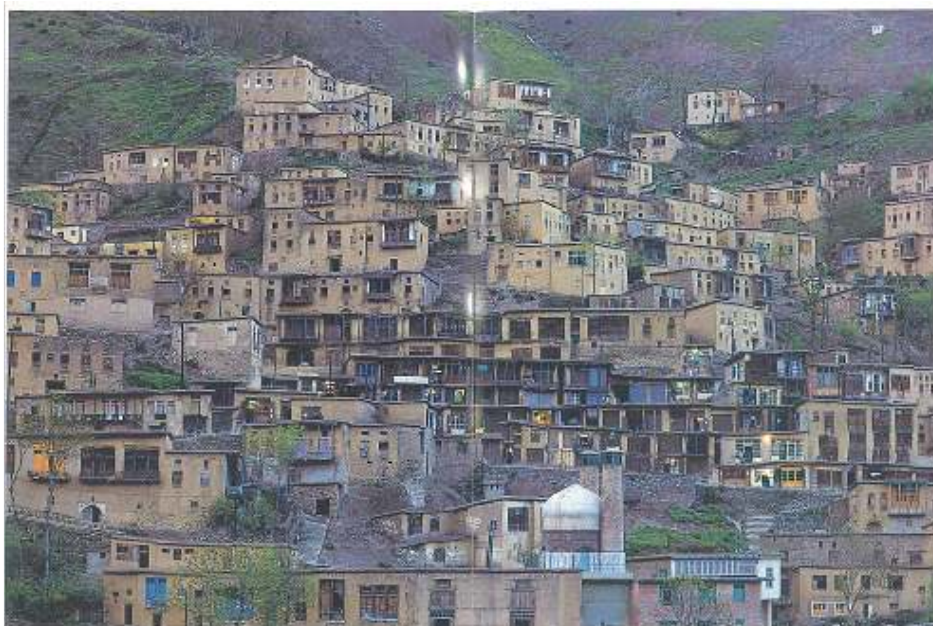

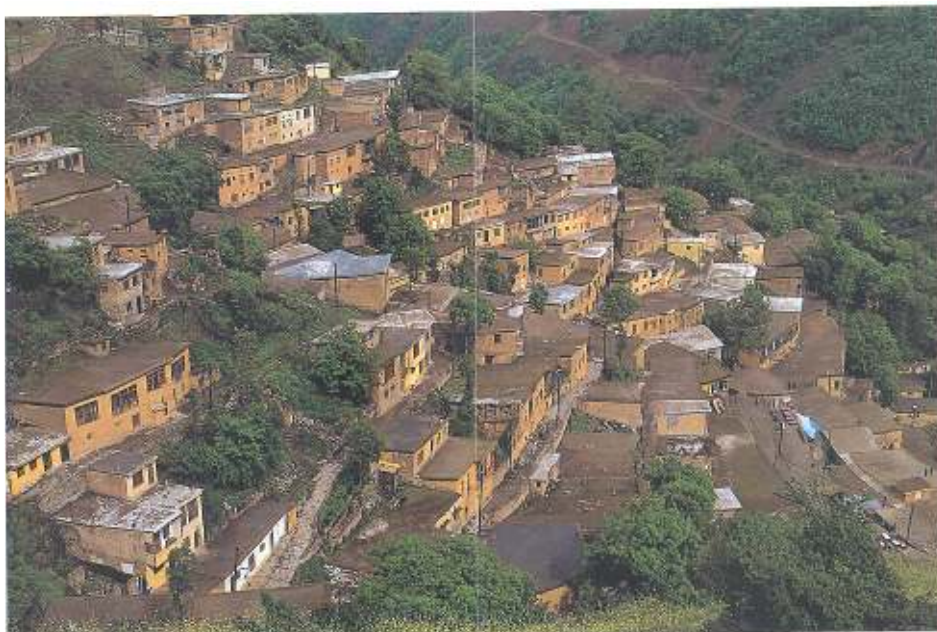
آبشار خرّه بو

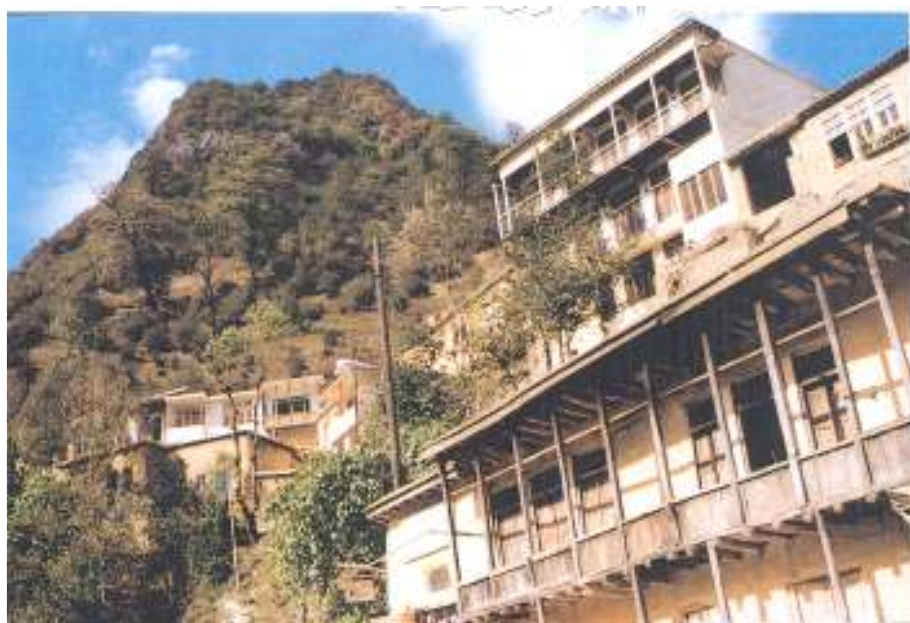
کهنه ماسوله

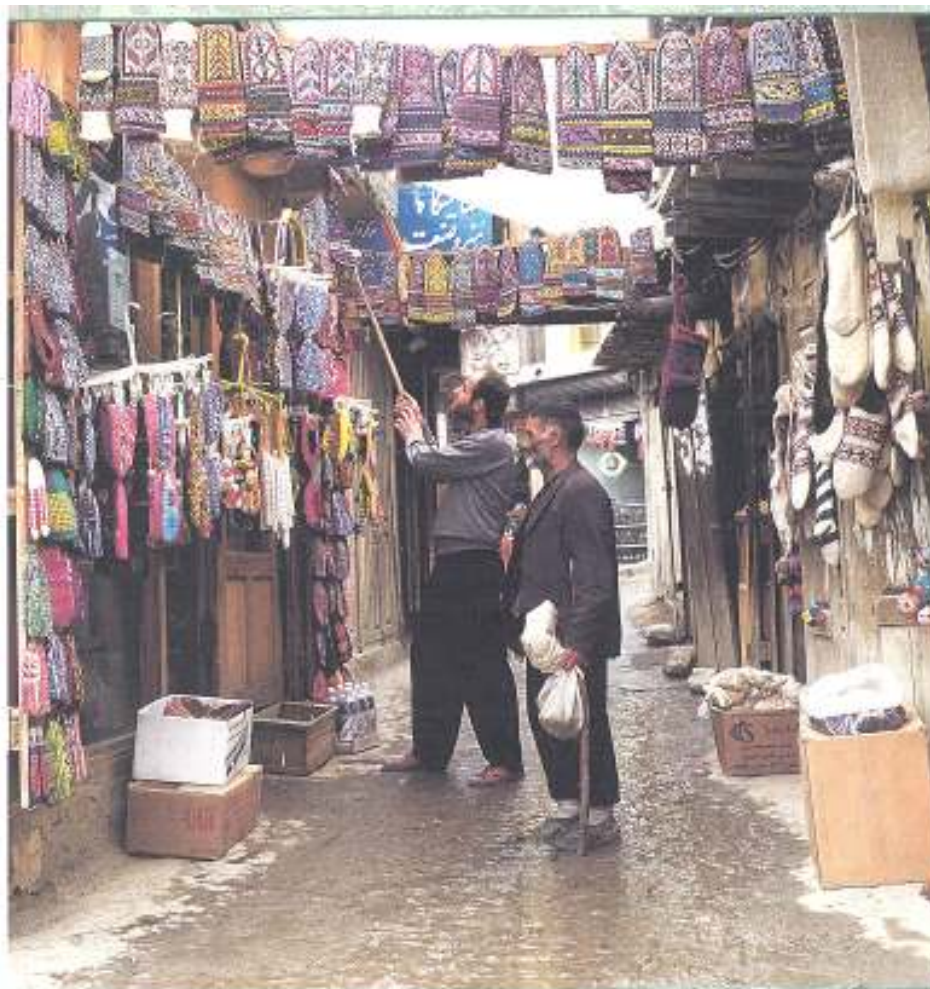

کشاورزی ماسوله

کاروانسرای ماسوله

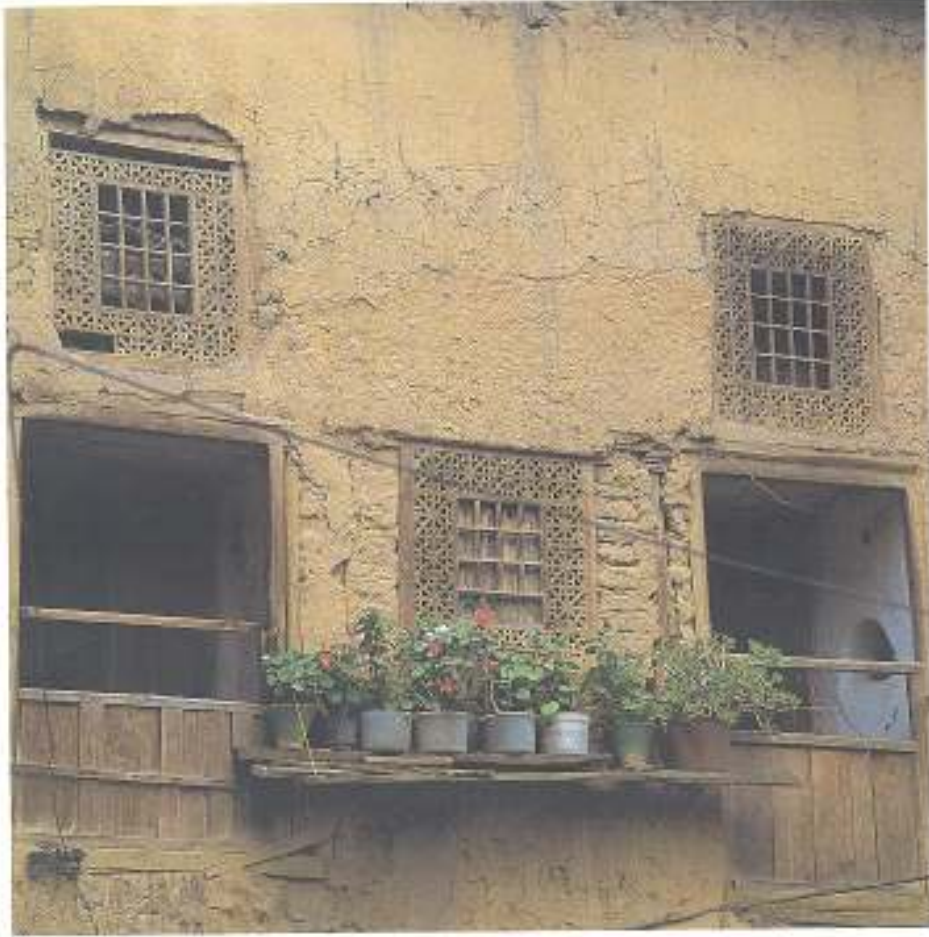

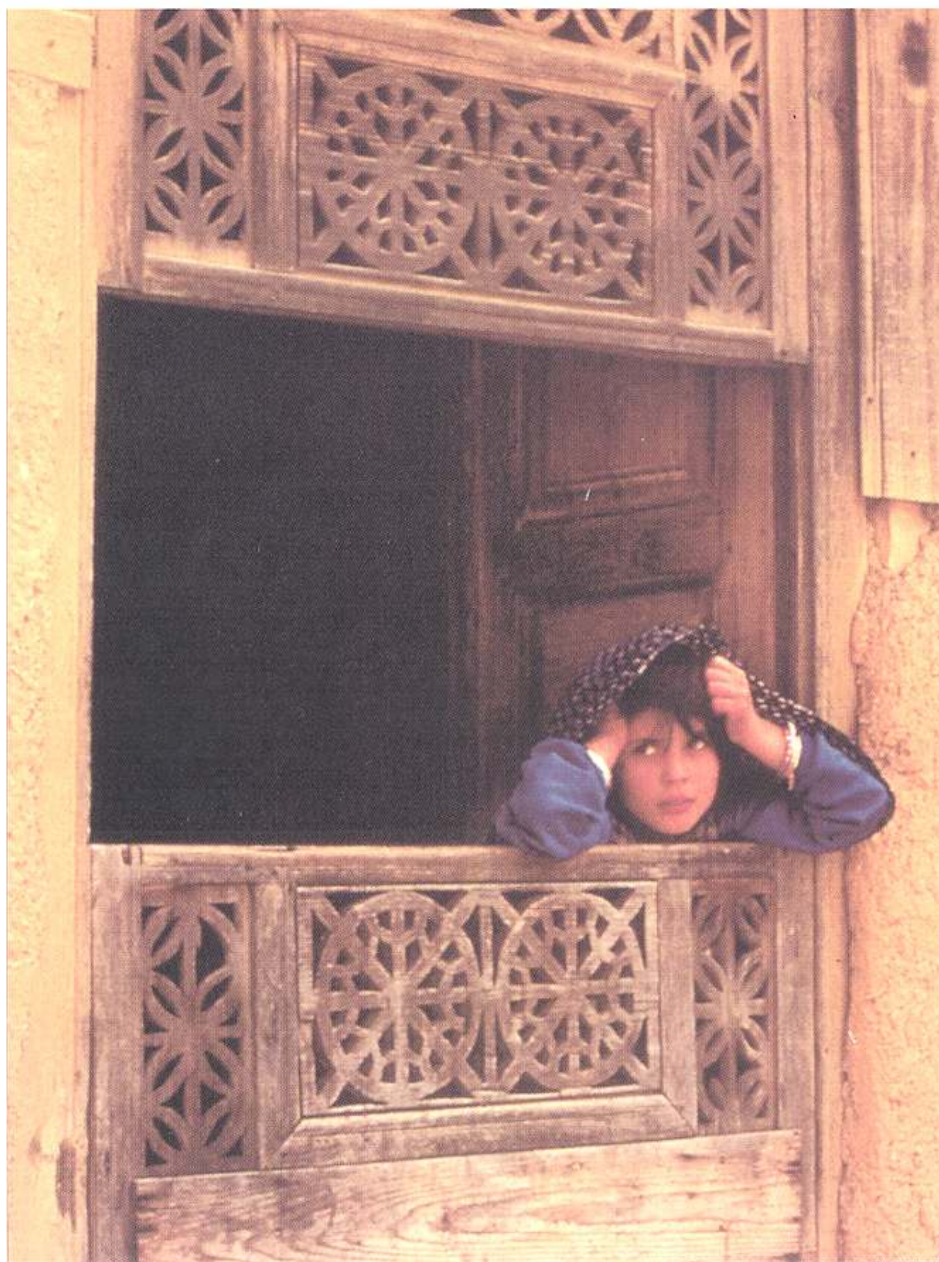
زنده‌یاد استاد فرینا «آلوده»

زنده‌باد استاد حنیفه‌زاد «فرخ»

صنایع چوبی

صنایع چوبی

صنایع فلزی

بافندگی سنتی

